

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Svar på høyring av revisjonsdokument for Tokke-Vinjereguleringa i Tokke og Vinje kommunar.

I arbeidet med endring av vilkår for konsesjonane for Tokke – Vinje reguleringa må plan for vannforvaltning i Vannregion Vest-Viken legges til grunn ved fastsettelse av nye vilkår. Det skal være et mål at alle vannforekomster skal oppfylle kravene til god miljøtilstand når ikke annet er bestemt. Det må fastsettes vilkår som ivaretar storørretstammen i Bandak. Det må tilstrebes å gjennomføre tiltak som vil gi miljøgevinst samtidig som kraftproduksjonen kan opprettholdes på et akseptabelt nivå.

Statkraft har utarbeidet revisjonsdokument i forbindelse med konsesjonsvilkår for Tokke-Vinjereguleringa.

Konsesjonane var i utgangspunktet tidsbegrenset til 2017, men ble gjort om til ubegrenset tid fra 2002. Slike konsesjoner kan tas opp til revisjon etter 50 år og Tokke og Vinje kommunar fremma krav om vilkårsrevisjon for Tokke-Vinjereguleringen i 2006. Fylkesmannen støtta kravet om slik vilkårsrevisjon i eige brev til vassdragsmyndighetene i 2007. Revisjon blei åpnet 3.7.2007.

Hensikten med revisjonen skal være endring og modernisering av vilkåra knytta til konsesjonane. Det har i denne sammenheng vært aktuelt å vurdere nye moderne krav til miljøtilstand, samt å endre eller modifisere eksisterende vilkår. Tokke og Vinje kommunar har utarbeid eget kravdokument som blei oversendt vassdragsmyndighetene og Statkraft i 2010. Samordning av arbeidet med vilkårsendingene og arbeidet med vannforvaltningsplan for Tokke-Vinje vannområde i tråd med vannforskriften har vært et ønske fra begge kommunane. Kraftutvalget i kommunane har fungert som styringsgruppe for dette arbeidet.

Det er besluttet av OED at det skal innføres minimum standardvilkår i forbindelse med vilkårsrevisjoner. Dette gir forvaltningen hjemmel til å pålegge ulike typer tiltak og undersøkelser, som omfatter bl.a. erosjonssikring, terskelbygging, biotopjustering, naturfaglige undersøkelser og fiskeutsettinger.

Formalisering av selvpålagte krav knyttet til reguleringene må vurderes på nytt, moderniseres og eventuelt å inngå i de nye vilkårene.

Arbeidet med tiltaksanalyser og forslag til korrigerende tiltak er gjennomført i vannområdet, og fylkesmannen har medvirket i dette arbeidet fra oppstarten.

EUs rammedirektiv for vann (vanndirektivet) og den norske vannforskriften må stå sentralt i revisjonsprosessen. Den lokale tiltaksanalysen har gitt nyttige innspill knyttet til miljøvurderinger og prioritering av tiltak som må tas med i arbeidet med oppdatering og fastsetting av nye vilkår. I vannforvaltningsplanen er det foreslått konkrete tiltak i de vannforekomstene som er i risiko for ikke å nå god miljøtilstand. Forslagene til tiltak er innarbeidet og samordnet med krav om moderne vilkår i konsesjonen for Tokke-Vinje reguleringen. NVE må i så stor grad som mulig legge tiltaksplanen for Tokke-Vinje vassdraget til grunn for arbeidet ved fastsettelse av nye vilkår.

Naturvern og biologisk mangfold

Da utbygging av vannkraft startet for 50 år siden var fokus og prioriteringer annerledes og man hadde mindre kunnskap og lavere krav til miljøstandard. Det er ikke stilt krav om minstevannføringer i de gjeldende konsesjonane. Vilkårsrevisjon har kommet i gang etter krav fra kommunane og målsetningen er å få til en oppdatering av konsesjonsvilkåra i tråd med moderne krav der naturmangfoldet og miljøinteressene blir ivaretatt på en bedre måte. Vanddirektivet stiller krav om at den økologiske tilstanden i vassdrag ikke skal forverres, men ivaretas og forbedres til god eller svært god økologisk tilstand. For sterkt modifiserte vannforekomster er kravet godt økologisk potensial. I arbeidet med vannforskriften har det blitt utarbeidet en forvaltningsplan og et tiltaksprogram for Tokke – Vinje vannområde. I tiltaksprogrammet er en rekke viktige tiltak foreslått blant annet for å bevare Storørretstammen og det økosystemet som denne stammen er en del av i Bandak og Tokkeåi. Vi ser det som riktig og naturlig at NVE legger til grunn arbeidet som er gjort i Tokke-Vinje vannområde og vannforvaltningsplanen for Vest-Viken ved fastsetting av nye og oppdaterte vilkår.

Storørret og økosystemet

Vassdraget har en sikker storørretbestand og er således et vassdrag som har stor verdi med stort potensial (OED retningslinjer 2007 og DN-Håndbok). Det må sikres gode gyte- og oppvekstforhold for storørret på regulert elvestrekning med krav om tilstrekkelig vannføring og god økologisk tilstand. Vi mener at naturverdiene i det berørte området er høye og potensialet er stort og at avbøtende tiltak vil ha stor virkning på berørte verdier. Tilstrekkelig vannføring i Tokkeåi vil bidra til å sikre økosystemene i deltaområdet på Dalen. Elvedeltaet ved utløp av Tokkeåi er del av et viktig økosystem og oppvekstområde for fisk. Tørrlegging av deler av elvedeltaet vil påvirke økosystemene negativt. Senkning av vannstanden i Bandak (annen konsesjon) vil antagelig ha negativ konsekvens på økosystemet i deltaområdet (ref. NINA; pågående kartlegging).

Det må pålegges vilkår som sikrer at Tokkeåi ikke tørrlegges ved stopp i kraftproduksjon eller vedlikehold i Lio kraftverk. Raske temperaturendringer og tørrlegging av elveløpet vil ha negative konsekvenser. Det må legges til rette for å pålegge regulanten krav som skal:

- Sikre storørreten sin gytevandring ved å sette krav til utbedring av terskler i Tokkeåi og sikre tilgang til gyteområder i Tokkeåi oppstrøms Lio kraftstasjon og i Dalaåi ved bygging av fisketrapp i Helveteshylen og utbedring i elveløpet ved Åmøtehylen.
- Sørge for økologisk tilstandsovervåking for fisk og bunndyr med spesielt fokus på Storørret og dens næringsgrunnlag slik som bekkeniøye, skjoldkreps, marflo og linsekreps.
- Sørge for undersøkelser og vurdere tiltak for å bedre forholdene for ålebestanden og dens livsvilkår i Bandak og Tokkeåi.

-
- Sikre vassføring tilpassa vanndekt areal. Delar av denne vannføringa bør kome frå Vinje. Vannføring i tilløpsbekkar vil bidra til å sikre vannføringa i Tokkeåi og sikre gyte- og oppvekstvilkår for storaurestamma i Bandak og betre forholda for næringsdyr
 - Stille krav om omløpsventil i Lio kraftverk som vil ha høy nytteverdi. Og sikrar vanndekt areal om Lio kraftverk stanser
 - Gradvis nedtrapping ved stenging av Lio kraftverk vil ha middels nytteverdi og redusere faren for stranding av småfisk.
 - Sørge for modifisering av terskler som vil gi bedre vilkår for opp- og ned vandring av storørret.
 - Vurdere åpning av sideløp vil ha høy nytteverdi og øker tilgangen på gode habitat for bekkeniøye
 - Redusere terskel ved samløp Dalaåi og Tokkeåi som øker tilgangen på gyte- og oppvekstareal for ørret.

Bekkekløfter

Vassdraget mellom Dalen i Tokke og Åmot i Vinje er en viktig bekkekløft med store biologiske verdier. Økt vannføring i Vinjeåi vil være av betydning for å styrke arters overlevelse i vassdraget. Tokkeåi renner i en dyp, trang kløft der det er funnet et stort mangfold av arter og naturtyper selv 50 år etter regulering. Resultater fra bekkekløftprosjektet gjennomført i 2008 viser at bekkekløften mellom Åmot og Dalen innehar store fuktgivende naturverdier. Redusert vannføring og hogst er pekt på som hovedtrusler for det biologiske mangfoldet (Brandrud og Reiso, 2009).

Kløftesystemet inneholder mange sjeldne/truede edellauvskogtyper og en grunnlendt type kalkbarskog, som bla huser en rekke sjeldne og rød-listede kalksopper som opptrer på sørvestlige utpost lokaliteter. Tilsammen er det registrert 31 rød-listede arter i kløftesystemet pr. i dag, noe som gjør lokaliteten til en av de aller rikeste i regionen. Det som trekker noe ned, er at vassdraget er regulert, med betydelig redusert vannføring, som på langsikt kan ha en negativ effekt særlig på elementer av luftfuktighetskrevede lavsamfunn, samt at det er relativt lite død ved og gamle trær, og moderat utviklede elementer av vedboende arter. Til tross for denne påvirkningsgraden, har imidlertid kløftesystemet betydelige habitat-kvaliteter intakt, med et stort mangfold av arter og naturtyper. Samlet sett vurderer man Bekkekløften mellom Dalen og Åmot til **verdi 6 - internasjonal verdi**.

Et av hovedmålene med revisjonen skal være å bedre miljøforholdene i de regulerte vannforekomstene. Nye konsesjonsvilkår må bygge på gjeldende kunnskap og der kunnskapsgrunnlaget er for dårlig må dette styrkes slik at man ved rulleringer kan legge ny kunnskap til grunn for framtidige endringer av vilkåra i konsesjonen for Tokke- Vinje reguleringa.

Det må tilstrebes å gjennomføre tiltak som vil gi miljøgevinst samtidig som kraftproduksjonen kan opprettholdes på et akseptabelt nivå.

Med hilsen

Arne Malme
Ass. Fylkesmann

Arne Kjellsen
senioringeniør

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen underskrift

Kopi:
Miljødirektoratet, Trondheim
Vinje kommune
Tøkke kommune
Telemark Fylkeskommune
Buskerud Fylkeskommune